

Отже, комплексний підхід у профілактичній роботі стосовно кривдників, які вчиняють домашнє насильство, дозволяє не лише реагувати на випадки правопорушень, а й активно працювати над їх запобіганням, зміною мислення та поведінки правопорушника. Однак успіх цієї роботи залежить від поєднання зусиль правоохоронних органів, громадських організацій, урядових структур і самої громадськості.

Список використаних джерел

1. В Україні зафіксували понад 200 тисяч звернень про домашнє насильство у 2022 році. URL: [https://hromadske.ua/ posts/v-ukrayini-zafiksuvali-ponad-200-tisyachzvernen-pro-domashnye-nasilstvo-u-2020-roci](https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-zafiksuvali-ponad-200-tisyachzvernen-pro-domashnye-nasilstvo-u-2020-roci)

2. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти: навчально-методичний посібник / за. ред. К. Б. Левченко. Київ: ФОП Нічога С.О., 2020. 196 с.

Руслана КОВАЛЬ,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту №3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем
забезпечення публічної безпеки і порядку навчально-наукового
інституту №3 Національної академії внутрішніх справ

Наталія ФЕДОРОВСЬКА

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогодні обрана тема є надзвичайно актуальною і важливою, зумовлена на запобігання та протидію домашньому насильству в умовах воєнного стану. У воєнний час збільшується ризик загострення проблем домашнього насильства через стрес, страх, економічні та соціальні труднощі, що виникають внаслідок конфлікту. В умовах війни багато ресурсів та служб можуть бути недоступними, включаючи медичну та психологічну допомогу для жертв домашнього насильства. Це робить важчим звернення за допомогою. Воєнні конфлікти можуть підштовхувати до насильства, як фізичного, так і психологічного.

Ця тема вимагає уваги і дій як на рівні державної політики, так і на рівні громадянського суспільства. Необхідно розробляти і впроваджувати програми підтримки жертв домашнього насильства та

сприяти створенню безпечних умов для всіх громадян навіть в умовах конфлікту і війни.

Метою даного дослідження є аналіз запобігання та протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану.

Домашнє насильство - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь. Варто наголосити, що при кваліфікації домашнього насильства важливим є саме суб'єктний склад та повторюваність дій кривдника [1, с. 216].

Довгий час проблема насильства в Україні не обговорювалася спеціальним дослідженнями соціологів, психологів і соціальних практиків. Нею займалися переважно криміналісти у разі вчинення тяжких злочинів, наприклад які здійснювались у сімейно-побутовій сфері. Важливим для боротьби із домашнім насильством є подолання проблеми безробіття та низького соціально-економічного регіонального розвитку. Безробіття та низьке матеріальне становище сім'ї наводять неможливості народження дитини через відсутність ресурсів для неї змісту та не сприяють розвитку почуття відповідального батьківства. Протидія домашньому насильству як об'єкт адміністративно-правового регулювання – це комплекс заходів впливу, що здійснюються суб'єктами владних повноважень, на які покладено обов'язок виявлення причин і умов, що сприяв вчиненню домашнього насильства, запобігання насильству в сім'ї, попередженню, ліквідації наслідків домашнього насильства та притягненню до відповідальності винних, що забезпечується на підставі адміністративного законодавства, спрямованого на регулювання громадського порядку відносини з сім'єю, мета забезпечення конституційного прав та законних інтересів людини і громадянина. Таким чином, на підставі вищезазначеного, важливим у протидії домашньому насильству в Україні в тому числі в умовах воєнного стану є систематичне висвітлення в засобах масової інформації спеціальних тематичних програм, із залученням представників Національної поліції, громадських організацій, які опікуються даними питаннями, психологів, представників центрів, які надають допомогу постраждалим – жертвам домашнього насильства.

Важливими напрямками є забезпечення оперативності прибуття поліції на місце вчинення домашнього насильства. Належна взаємодія та координація всіх суб'єктів дотичних до вирішення зазначених проблем є важливим аспектом у запобіганні та протидії домашньому насильству [2, с. 114].

Воєнні обставини не розглядаються як причина домашнього насильства, але участь у військових конфліктах і вплив воєнної травми можуть стати «спусковим механізмом» для насильницьких епізодів і сприяти збільшенню інтенсивності та масштабу домашнього насильства. Серед факторів, що сприяють збільшенню домашнього насильства під час війни, є страх і невпевненість; соціально-економічна нестабільність; порушення усталеної сімейної динаміки та стосунків; підвищене вживання алкоголю та наркотиків; легкий доступ до різних видів зброї; виникнення посттравматичного стресового синдрому; контекст війни, у яких беруть участь переважно чоловіки, які не готові до досвіду війни [3, с. 117].

Позитивною зміною в період воєнного стану стала ратифікація Конвенції Ради Європи про запобіганні насильству проти жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) 20 червня 2022 року, яка набрала чинності 1 листопада 2022 року. Ратифікація Стамбульської конвенції сприятиме позитивним змінам в протидії та захисті від домашнього насильства. Незважаючи на те, що в Україні передбачена кримінальна відповідальність за насильство щодо жінок, Конвенція має більш широкий опис відповідальності за такі злочини. Експерти Ради Європи відтепер можуть контролювати, як Україна виконує взяті на себе зобов'язання. Україна, в свою чергу, може вимагати посилення відповідальності у випадках вчинення домашнього насильства щодо громадян України за кордоном, а також вимагати притягнення до відповідальності кривдників - українців, які переховуються за кордоном. Країни - учасниці, мають криміналізувати психологічне насильство; переслідування (сталкінг); фізичне насильство; примусовий шлюб; жіноче обрізання; примусовий аборт; примусову стерилізацію [1, с. 218].

Зі слів працівників поліції, дієвим є спеціальний захід протидії домашньому насильству – терміновий заборонний припис. Як зазначено законодавцем, останній вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб і недопущення продовження чи повторного

вчинення такого насильства. На практиці патруль, який виїжджає на факт вчинення домашнього насильства, на місці події проводить оцінку ризиків вчинення домашнього насильства та визначає рівень небезпеки, останній може бути високим, середнім, низьким [3, с. 118].

Стамбульська конвенція одним з напрямків роботи щодо запобігання вчинення насильства передбачає внесення змін до освітнього процесу. Що безумовно є важливим та необхідним, адже свідомість та особистість формується саме у такому віці. Як приклад, можна проводити уроки «Екскурс в життя», на яких будуть розвиватися навички критичного мислення, фінансової грамотності, а також суспільні цінності рівності, засудження насильства тощо та навички взаємодії з людьми [1, с. 219].

Керуючись цим, поліцейські проводять профілактичну бесіду з кривдником щодо недопущення вчинення домашнього насильства та виносять терміновий заборонний припис строком до 10 діб. Це означає, що протягом цього терміну кривдник не може наближатися до місця проживання постраждалої особи (навіть якщо він є власником нерухомого майна), не може телефонувати, розмовляти, загалом контактувати з особою, що постраждала від правопорушення. За результатом розгляду матеріалів працівник уповноваженого підрозділу поліції приймає рішення про постановлення кривдника на профілактичний облік. У контексті притягнення кривдника до адміністративної відповідальності принагідно згадаємо ст. 39-1 КУпАП. Відповідно до цієї статті у разі вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі суд під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про направлення особи на проходження програми для таких осіб. Основна мета програм по роботі з кривдниками – надання психологічної допомоги особам (часто чоловікам), схильним до агресивної поведінки, з метою подолання агресивного стилю спілкування і формування навичок партнерства в соціальному середовищі [3, с. 118].

Згадуючи про напрямки роботи у сфері протидії та запобіганні вчинення домашнього насильства в Україні, потрібно зазначити, що Стамбульська конвенція прямо вимагає від держави створювати умови для захисту її громадян не лише в межах країни, а і за кордоном. Для України така вимога є цілком виправданою та актуальною, оскільки у зв'язку із воєнними діями, багато жінок, виїхали за межі України, в тому числі і разом з дітьми. Становище дітей у разі вчинення домашнього насильства по відношенню до них є вкрай важким. Адже в Україні діти можуть здогадатися, куди їм звернутися за допомогою,

або ж попросити старших знайомих чи розказати родичам/друзям, - за кордоном такої можливості в дитини може і не бути. Тому є необхідність створення відповідних органів/посольств/консульств за кордоном, які будуть спеціалізуватися на вирішенні таких питань [1, с. 220].

Отже, враховуючи вище викладене зазначу що, воєнний стан і збройні конфлікти суттєво підвищують ризик виникнення та зростання домашнього насильства через стрес, страх та економічну нестабільність. Умови воєнного конфлікту можуть зробити важчим доступ до необхідної медичної та психологічної допомоги для жертв домашнього насильства. Державна політика має включати в себе конкретні заходи для запобігання та протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану, включаючи законодавчі та організаційні ініціативи. Враховуючи ці аспекти, важливо активно діяти на багатьох рівнях суспільства, щоб запобігти та зменшити випадки домашнього насильства в умовах воєнного конфлікту і забезпечити безпеку всім громадянам, особливо тим, хто найбільше вразливий в цих умовах.

Список використаних джерел

1. Літвінова І.Ф. Запобігання та протидія домашньому насильству в Україні в умовах воєнного стану. *Юридичний вісник* 3 (68) 2023. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/17995> (дата звернення: 23.11.2023).
2. Миргородська Д.М. Запобігання та протидія домашньому насильству в умовах воєнного стану. 2022. URL: <https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/12/zbirnyk-konferencziyi-02.12.2022.pdf#page=113> (дата звернення: 23.11.2023).
3. Пундор Ю.О. Про необхідність запобігання та протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану. *Часопис Київського університету права*. 2023. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/870> (дата звернення: 23.11.2023).